

SECCIÓ HISTÒRICA

El Congrés Litúrgic de Montserrat ⁽¹⁾

Es va celebrar dalt del Monestir els dies 5 a 10 de juliol de 1915. El seu objecte principal era d'iniciar en la Província Eclesiàstica Tarraconense una restauració intensa de la litúrgia, en tots els seus aspectes.

No entra dintre el marc de l'ANUARI ressenyar-ne minutament els actes de culte ni àdhuc totes les conferències i comunicacions. Sols recordarem, per relacionar-se amb els estudis propis de la Secció H. A. de l'INSTITUT, les següents conferències:

Del Sr. Puig i Cadafalch, president de la J. P. dels Congressos d'Art cristià: *Estructura Litúrgica del Temple*.

De Mn. Josep Gudiol, Conservador del Museu Episcopal de Vich: *L'altar i els seus ornaments a Catalunya abans del segle XIV*, ço es historial gràfic basat en les figuracions de la Missa que apareixen en els objectes conservats en els nostres Museus i en monuments religiosos de Catalunya.

El P. Romuald Simó, O. S. B., Prior de Montserrat, tractà de *L'altar, centre del sacrifici catòlic*, amb notes històriques de l'altar en els temples catalans.

De les comunicacions presentades a cada una de les tres seccions que es compartien les tasques del Congrés, Secció de *Estudis històrics*, de *Ministeris sacerdotals* i de *Gregorianisme i popularització litúrgica*, esmentarem les següents que corresponen a la primera:

Mn. Josep Gudiol: *La evolució litúrgica en la Província ecclesiàstica Tarraconense*, aplec importantíssim de dades del qual n'és un tast el fragment que publica la revista *Reseña Eclesiàstica* (1915, pp. 606-615).

Mn. Pere Bofill: *El ritus de l'Extremaunció a Catalunya, abans del XV^{en} segle*, amb documentació treçada de manuscrits de diversos fons catalans.

Mn. Antoni Tenas: *La extremaunció, segons un ritual del XIV^{en} segle*.

Mn. Fortià Solà: *El antics actes de última voluntat i els llegats piadosos i la clerecía rural de Catalunya durant els segles medievals*.

Marian Cunill: *Sobre els colors en l'antiga Litúrgia*.

Mn. Miquel Rué, mestre de capella de Girona: *El manuscrit Sambola de Girona*, famós leccionari de *tempore* del XII^{en} segle, amb notació neumàtica d'escola aquitana; *Llibres litúrgics de l'arxiu capitular i de S. Felip de Girona*. Catàleg de cinquanta cèdules d'altres tants manuscrits.

Dr. Moisès Alujas, Pvre.: *El Missal barcelonès de 1498*, primer imprès a Barcelona.

Mn. Joan Tarré: *Un missal manuscrit*, del segle XIVe, propietat del bibliòfil barceloní senyor Ramon de Muntaner.

Mn. Joan Serra i Vilaró, Conservador del Museu Diocesà de Solsona: *Notícia d'un Missal de l'any 1412*, propietat del mateix Mn. Serra.

Dr. Josep Gaya, canonge de Lleyda: *Alguns manuscrits litúrgics de l'arxiu capitular de Lleyda*, procedents, gairebé tots els 10 descrits, de la vella Seu de Roda. Demés el Dr. Gaya tractà del *Cerimonial de Bisbes del segle XIe* i esmentà altres 8 manuscrits dels segles medievals (XI-XVI) i dues estampacions de 1479 i 1524.

Mn. Josep Vendrell, mestre de Cerimònies de la Seu de Solsona: *El leccioner de Serrateix*, descripció d'aquest manuscrit del segle XIIe.

Mn. Pere Bertràn: *La Litúrgia antiga de Moyà, segons els llibres corals conservats en aquesta Parròquia*, que són cinc volums entre els quals un antifoner de *tempore*, del XIII^{en} segle.

Mn. Baudili Cardona: *Un cantoral de la parròquia de Pierola i Hostalets*.

Mn. Josep M.^a d'Alós, catedràtic del Seminari de Barcelona: *Consuetudine de Santa Maria del Mar, de 1450*. Descripció i comentaris.

Mn. Josep Mas, arxiver. *Costums litúrgiques de S. Joan de les Abadeses*. Descripció i estudi del «L. conspectum ex approbatis hujus ecclesiae consuetudinibus» compilat per Guillem d'Anglès, en la segona meitat del XIII^{en} segle. Es conserva en l'arxiu d'aquella Col·legiata.

(1) **Bibliografia:** *Guia del Congrés Litúrgic de Montserrat*, juliol MCMXV; *Vida Cristiana*, publicació periòdica per temps litúrgics. Abadia de Montserrat (Any I, 1914-15); *Reseña Eclesiàstica*. Barcelona (VII, 1915), etc.

Mn. Eusebi Rivas: *Nota sobre un tractat de rúbriques de la Missa, de començaments del segle XVe*. Existeix en l'Arxiu de Valls i és obra de Antoni Sarri, familiar de l'arquebisbe de Tarragona Dalmau de Mur.

Mn. Pere Pujol, arxiver: *Manuscrits i impresos litúrgics de la Seu d'Urgell*. Són els següents: el celebrat manuscrit de concilis d'aquell Arxiu capitular, un pontifical del segle XIVe, col·lecció de sinodals urgellitanes del XIIe, dos «Missale Mixtum» de 1380 i 1396, altre Missal del XV, missals estampats de 1509 i 1527, breviari venecià de 1487 i Ritual de 1536.

Mn. Enric Bonet: *Volums litúrgics de les parròquies de Santa Maria de Morella, Cinctorres i Todoletla*.

Ramon d'Alós: *Llibres litúrgics catalans existents a la Biblioteca de Catalunya*. Inventari i descripció.

Entre les conclusions aprovades pel Congrés hem de transcriure la primera de la secció d'Estudis històrics, que diu així: «Donada la importància dels estudis històrics per al complet coneixement de la sagrada litúrgia, el Congrés de Montserrat recomana la recerca i publicació dels codexs i llibres estampats i tota mena de documents que es refereixin a la seva evolució històrica en la Província Eclesiàstica Tarraconense».

Aquest primer Congrés litúrgic celebrat a la Península, a imitació de les Setmanes litúrgiques que se celebren periòdicament en altres terres, tingué un èxit sorollós. Hi contribuï d'una part l'aprovació i adhesió tant de les més altes autoritats eclesiàstiques de l'església, com de les personalitats més il·lustres de Catalunya. D'altra, més de 2.000 congressistes hi assistiren demostrant la llur simpatia per les seves tasques, que han estat fecondes sots diversos aspectes, dels quals no és el menys important el de la restauració de l'art en el temple.

Segon centenari del naixement del P. Jaume Caresmar

L'any 1917 es van complir dos-cents anys del naixement a Igualada del famós prior del monastir de Les Avellanes. Més passen els anys i més creix la figura il·lustre d'aquell varó modest i abnegat que amb els seus companys de religió PP. Jaume Pasqual (1) i Josep Martí (2) i altres erudits catalans donà dies de glòria a la historiografia catalana, la qual té un gran floreixement en el segle XVIII (3). Es amb tal avinantesa que la Biblioteca de Catalunya ha començat la publicació d'unes notes bibliogràfiques (RAMON D'ALÓS: *Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar. Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, IV, 28-36; V, 52-82) per servir a dreçar algun dia el catàleg definitiu de les seves obres manuscrites estampades en diversos indrets.

També la revista *Estudios Franciscanos* de Barcelona ha aportat interessants clarícies a la bibliografia enorme i complicada del P. Caresmar amb el treball, degut al P. Martí de Barcelona: *Notas bio-bibliográficas de Caresmar. Conmemorando un Centenario. 1717-1791* (1919, XXII, 197-206), pel qual coneixem l'existència de nous manuscrits, dos dels quals en poder dels PP. Caputxins, i on s'anuncia la publicació del tractat inèdit *Historia de la controvertida primacia de Tarragona y Toledo*.

Exposició cartogràfica catalana (24 gener-15 febrer 1919)

Fou organitzada per la Secció de Geologia del Centre Excursionista de Catalunya. Van ésser més de dues-centes les representacions gràfiques que hi figuraren, en bona part de la col·lecció particular del mateix Centre. Hi col·laboraren una pila d'entitats, entre altres l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS i *Biblioteca de Catalunya* i particulars que aportaren exemplars. El catàleg ben il·lustrat i l'extret de les conferències que es donaren en el C. E. de C. durant el temps que hi durà l'Exposició es troben en el *Butlletí* del mateix C. E. de C. (1919, març-juliol, pp. 49-175).

(1) Onze volums manuscrits de les seves obres ingressaren l'any 1919 en la *Biblioteca de Catalunya*, on porten el n.º 729. (*Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, V, 198-207.)

(2) Un manuscrit de les seves obres ha estat adquirit recentment pels PP. Caputxins de Sarrià. (ANTONI M.ª DE BARCELONA: *Los canónigos regulares de San Agustín*, en *Estudios Franciscanos*, 1920, XXV, 23-24.)

(3) Vid. RUBÍ I LLUCH: *La Escuela Histórica Catalana*, en *discursos leídos en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, en la recepció pública del Dr. D. Cosme Parpal y Marqués, Barcelona, 1913.